conversationnelle. Paris: Armand Colin, 1996.
12. Plett H. Ştiinţa textului şi analiza de text. Bucureşti: Univers, 1983.
13. Saussure F. Curs de lingvistică generală. Iaşi: Polirom, 1998.
14. Slama-Cazacu T. Psiholingvistica – o ştiinţă a comunicării. Bucureşti: All, 1999.

Topica părților de propoziție în textele de limbă română veche

The topic of the sentence in texts of old English

Valentina Ciobanu, doctor în filologie, conferențiar universitar,
Catedra de pedagogie a învățământului primar,
Facultatea de Științe ale Educației și Informatică,
UPS „Ion Creangă”, Chișinău

Rezumat

În acest articol ne-am referit la topica subiectului în textele vechi din sec. XVI-XVIII, în care locul obişnuit al subiectului este antepoziţia lui faţă de predicat, dar el apare frecvent şi în sintagme ce se caracterizează prin plasarea predicatelor pe primul loc.

În unele propoziţii din textele vechi, complementele directe precedă subiectele, deoarece apare tendinţa de a evidenţia importanţa obiectului asupra căruia se răsfrânge acţiunea.

Cuvinte-cheie: topică liberă, topica subiectivă, topica subiectului, topica obiectelor directe, antepoziție, ordinea cuvintelor.

Abstract

In this article we will refer to the topic of the subject in the old texts from XVI-XVIII century in which the usual place of the subject is in anteposition to predicate but it can be found frequently in collocations that characterized through of the predicates in the first place. in some sentences from old texts the direct complements precede the subjects because it

appears the tendency to highlight the importance of the subject on which it reverberate the action.

Keywords: Way of expression, direct object,accusative complement, syntactic function, regent element, gramatical category.

Limba română se caracterizează printr-o topică relativ liberă, datorită faptului că formele paradigmatice ale numelui şi ale verbului sunt clar distincte. Spre deosebire de alte limbi, româna se caracterizează printr-o mare libertate în ceea ce priveşte ordinea cuvintelor în propoziţie. Deşi limba română are o topică relativ liberă, totuşi există anumite norme şi pentru topica românească. Lingvistul Iorgu Iordan consideră că „ordinea cuvintelor se supune unei singure reguli: elementul cunoscut este urmat de cel necunoscut; aşadar, determinatul precedă determinantul. Astfel, atributul stă după substantiv, iar obiectul şi complementul, după verb. Subiectul şi predicatul sunt independente unul de altul, dar raportul dintre ele seamănă cu acela dintre determinat şi determinant, în sensul că subiectul este elementul cunoscut, predicatul – elementul necunoscut şi de aceea unul se pune înaintea celuilalt."

Referindu-ne la topica subiectului în textele vechi din sec. XVI-XVIII, trebuie spus că locul obişnuit al acestuia este antepoziţia lui faţă de predicat. Urmărind cum sunt amplasate subiectele în enunţurile din textele respective, am constatat că acestea apar pe prima poziţie. În unele situaţii, atunci când subiectele se află în faţa predicatului, acestea au funcţii stilistice, semantice. În asemenea cazuri, amplasarea subiectului la începutul sintagmei îi dă posibilitate să se caracterizeze printr-o afectivitate mai sporită, printr-o accentuare mai puternică a lui: „*Nărodu*, multu la pustic eşiia şi-şu lăsa casele şi avuţiile." (Coresi, *Carte cu Învăţătură*, p. 3, r. 26); „*Avraam* născu pre Isaac, iară Iacov născu pre Iuda şi pre fraţii lui." (*Noul Testament*, p. 121, r. 3)

În textele din secolele XVI-XVIII, subiectele plasate la începutul propoziţiei, de cele mai multe ori, nu au funcţii stilistice, semantice. În asemenea situaţii, subiectele mai îndeplinesc şi funcţia de element de legătură cu enunţul anterior, servind şi drept punct de plecare pentru enunţul dat: „După veselia nunţii poftit-au Antohi-vodă *pe Brîncovanul* cu mare credinţă… Ce *Brîncovanul* n-au vrut să-l de′, fără cîtu nu l-au priimit să mai şadză în Ţara Muntenească şi l-au gonit la Braşov." (Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, p. 240, r. 27) Asemenea propoziţii sunt destul de reduse ca frecvenţă în textele vechi. De cele mai multe ori, subiectele din textele religioase sunt exprimate prin nume de persoane, nume de domnitori, de popoare, prin pronume personale: „Deci *Ştefan-vodă* au luat plugul fratelui celui bogat şi l-au dat fratelui celui săracu, să fie a lui." (Neculce, *O samă de*

cuvinte, p. 38, r. 26-27); „*Noi* am vădzut pre Domnul.” (Varlaam, *Cazania*, p. 97, r. 5)

Deşi în cronicile din secolele XVI-XVIII subiectul este amplasat la locul obişnuit, adică în antepoziţia lui faţă de predicat, totuşi el apare frecvent şi în sintagme ce se caracterizează prin aşezarea predicatelor pe „locul prim”: „*Să întrebăm* şi noi pre, cumu den pământŭ mainte zidiru fu…” (Coresi, *Carte cu Învăţătură*, p. 507, r. 15-18) Fragmentele din textele vechi demonstrează că inversia subiectului se produce cel mai des prin aşezarea predicatului în fruntea propoziţiei. Plasând predicatul pe primul plan, traducătorii evidenţiau importanţa unor acţiuni. În asemenea situaţii, predicatul devine elementul cel mai principal, centrul logic al propoziţiei. În textele analizate, propoziţiile cu o asemenea topică sunt foarte frecvente: „*Trimis-au* Dumitraşco-vodă pe Panaitachii uşerul Morona c-un agă turcu, pentru să strîce cetăţile, şi cu alţi boieri.” (Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, p. 146, r. 6) În exemplul citat supra, topica este subiectivă, adică este schimbată ordinea obişnuită subiect-predicat, deoarece subiectul se află în postpoziţia predicatului. Preocupându-se de topica subiectivă, V. Vinogradov susţine că aceasta „se caracterizează prin inversia membrelor frazei şi elementul nou, necunoscut, ocupă locul prim”. Schimbarea ordinii subiect-predicat reprezintă o variantă a topicii subiective.

În ceea ce priveşte topica obiectului direct, Iorgu Iordan menţionează că „acesta stă după verb.” Urmărind topica subiectului şi a complementului direct în textele din secolele XVI-XVIII, observăm că subiectul este situat şi la finalul propoziţiei, loc care îi este mai puţin caracteristic: „*Pre hatmanul Buhuş* îlu ţine la mare cinste *Dumitraţco-vodă*…” (Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, p. 146, r. 15) Inversia subiectului se produce din motivul că la începutul propoziţiei apar complementele directe. Propoziţiile cu topica complement direct-subiect sunt mai puţin frecvente în textele respective. În unele propoziţii din fragmentele prezentate, complementele directe precedă subiectele, deoarece apare tendinţa de a evidenţia importanţa obiectului asupra căruia se răsfrânge acţiunea. Inversarea complementelor directe cu subiectele, din punct de vedere stilistic, se poate explica prin faptul că, în anumite momente, traducătorii intenţionau să impresioneze prin elementul nou, astfel simţind importanţa afectivă mai mare a complementului direct, comparativ cu subiectul: „*Pe Gheorghiţă Mitre*, visternicul lui, nu trecuse şesă, şepte luni a domniei, şi-l mazîlisă, şi-l închisesă la Simeni.” (Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei*, p. 253, r. 29)

Utilizarea mai puţin frecventă a propoziţiilor cu topica subiectivă complement direct-subiect este determinată de importanţa afectivă a acestora sau de necesitatea neutralizării subiectelor şi predicatelor. Antepunerea complementelor directe în unele fraze poate fi explicată şi prin faptul că autorii acestor texte intenţionează să accentueze mai puternic complementele directe, dar nu subiectele. Evidenţierea complementelor directe amplasate la începutul propoziţiei poate fi făcută concomitent cu accentuarea subiectului plasat la sfârşitul propoziţiei. În textele din secolul XVI-XVIII, inversarea subiectelor prin complemente directe este determinată de funcţia stilistică, semantică (importanţa afectivă a acestora).

Bibliografie

1. Câmpeanu, E., *Topica „obiectivă” cu valoare „subiectivă”,* Timişoara, vol. II, 1957.

2. Diaconescu, I., „Inversiunea stilistică”, în *Studii şi cercetări lingvistice,* 1983, nr. 3.

3. Iordan, I., *Stilistica limbii române,* Bucureşti, 1975.

4. Vinogradov, V. *Вопросы языкознания,* том III, 1954.

Modalitati de exprimare a complementului direct în limbile româna și germană

Ways of expressing direct object in Romanian language and German

Valentina Ciobanu, doctor în filologie, conferenţiar universitar,
Catedra de pedagogie
a învăţământului primar,
Facultatea de Ştiinţe ale Educaţiei
şi Informatică,
UPS „Ion Creangă”, Chişinău

Rezumat

În acest articol ne vom referi la complementul direct, întrucât în gramaticile româneşti pentru denumirea categoriei gramaticale respective sunt utilizati termenii *obiect direct* si *complement direct,* sau *complement în acuzativ (acuzatival)*.

Vor fi prezentate modalităţile de exprimare a complementului direct în plan comparatist, exemple în care complementul direct în limba română apare „dublat”, pe când în limba germană, obiectul în acuzativ apare o singură dată în propoziţie.

Cuvinte-cheie: modalitate de exprimare, obiect direct, complement în acuzativ, funcţie sintactică, element regent, fenomenul „dublării”, categorie gramaticală.

Abstract

In this article we will refer to the direct compliment concepts since in romanian grammars for naming the grammatical category are used the terms of direct object and direct